

МОТИВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТІВ У ЗАКОРДОННОМУ КОНТЕКСТІ

Анотація. *Стаття присвячена аналізу мотиваційних чинників українських студентів, які вивчають англійську мову в закордонному освітньому середовищі. Особливу увагу приділено ролі міжнародної позиції, ідеального «Я» L2 та інструментальних мотивів у формуванні внутрішньої й зовнішньої мотивації. На основі кількісних і якісних даних доведено, що міжнародна позиція виступає найпотужнішим стимулом до активного використання англійської мови, тоді як інструментальні мотиви та підтримка батьків забезпечують сталість і регулярність навчальних зусиль. Ідеальне «Я» L2 формує позитивне уявлення студента як успішного користувача англійської мови у глобальній спільноті. Результати підкреслюють необхідність комплексного підходу до мовних програм, що інтегрує міжнародну перспективу, особистісні й соціокультурні чинники мотивації та практичну цінність англійської для академічного й професійного успіху. Запропоновані практичні рекомендації можуть сприяти підвищенню ефективності вивчення англійської мови українськими студентами за кордоном.*

Ключові слова: *мотивація L2, міжнародна позиція, ідеальне «Я» L2, інструментальні мотиви, українські студенти, навчання за кордоном, англійська як lingua franca.*

Abstract. *The article examines motivational factors of Ukrainian students learning English in foreign educational settings. Special attention is given to the role of international posture, the ideal L2 self, and instrumental motives in shaping both intrinsic and extrinsic motivation. Based on quantitative and qualitative data, the*

study demonstrates that international posture serves as the most powerful stimulus for active use of English, while instrumental motives and parental support ensure consistency and regularity of learning efforts. The ideal L2 self fosters a positive self-image as a successful user of English within the global community. The findings highlight the necessity of an integrated approach to language programs that combines international perspective, personal and sociocultural factors of motivation, and the practical value of English for academic and professional success. The proposed practical recommendations may contribute to enhancing the effectiveness of English language learning among Ukrainian students abroad.

Keywords: *L2 motivation, international posture, ideal L2 self, instrumental motives, Ukrainian students, studying abroad, English as a lingua franca.*

Постановка проблеми. Мотивація є життєво важливою передумовою для виконання будь-якої складної діяльності, включно з вивченням другої або іноземної мови. Вона розглядається як сукупність стимулів, що впливають на вибір певної поведінки або досягнення конкретної мети (Dörnyei, 2001; Jarvis, 2005). У сфері вивчення другої мови (L2) мотивація визнана критичним чинником успіху або невдачі студента (Csizér, 2017). Особливо актуальним є дослідження мотивації студентів, які навчаються за кордоном, оскільки цей контекст передбачає як нові можливості для практики мови, так і складні соціокультурні умови, що впливають на вмотивовану поведінку (Farid and Lamb, 2020; Taguchi, 2018).

В умовах глобалізації англійська мова перетворилася на lingua franca та стала важливим інструментом академічної та професійної комунікації. Для українських студентів, що навчаються за кордоном, англійська мова не лише забезпечує доступ до освітніх ресурсів, але й формує можливості для міжнародної кар'єри. Разом із цим зростає необхідність розуміння комплексної мотивації студентів, що включає особистісні, культурні та інструментальні чинники.

Мета дослідження – проаналізувати вплив міжнародної позиції та інструментальних мотивів на вмотивоване навчання англійської мови українськими студентами в закордонному контексті та надати практичні рекомендації для мовних програм.

Аналіз останніх досліджень. Мотивація у вивченні другої мови розглядалася з різних теоретичних позицій: біхевіоризм, когнітивізм, гуманізм та соціальний конструктивізм (Pishghadam та ін., 2019). У цих підходах мотивація трактувалася як зв'язок поведінки з зовнішніми винагородами (Staddon, 2001), внутрішніми потребами (Maslow, 1943), привабливістю зовнішніх або внутрішніх чинників (Vroom, 1964) або колективними соціокультурними практиками (Bourdieu, 1986).

Протягом останніх десятиліть одним із ключових напрямів у дослідженнях мотивації L2 є інтегративна мотивація за моделлю Гарднера (Gardner, 2019), що визначає мотивацію як щирий інтерес до людей та культури іншої мовної групи. Однак у глобалізованому світі вивчення англійської мови, де відсутня чітка цільова етнолінгвістична група, інтегративна концепція обмежена.

Як *lingua franca* у фізичному та цифровому світі, англійська мова асоціюється з глобальною ідентичністю громадянина світу (Dörnyei and Ryan, 2015). Міжнародна позиція описує узагальнений світогляд та схильність до взаємодії з іншими культурами через участь у міжнародній спільноті, відкритість до міжкультурних контактів та прагнення до міжнародної кар'єри (Yashima et al., 2004).

Ця концепція важлива для українських студентів, які навчаються за кордоном, адже вона формує уявлення про себе як про активного учасника глобальної спільноти, сприяє розвитку L2 WTC та збільшує частоту використання англійської мови у навчальній та соціальній діяльності.

Ідеальне "Я" L2 визначається як образ успішного користувача англійської мови в майбутньому (Dörnyei, 2009). Воно стимулює студентів до активного навчання та практики мови. Інструментальні мотиви, у свою чергу, пов'язані з

практичною цінністю англійської мови для академічного та професійного успіху (Li, 2014).

Важливо також враховувати підтримку батьків, що в українському контексті залишається сильним фактором стимулювання цілеспрямованих зусиль студентів, особливо під час навчання за кордоном.

Виклад основного матеріалу. Отримані дані свідчать, що уявлення студентів про глобальне значення англійської мови виступає ключовим чинником у процесі вивчення англійської мови на рівні L2. Воно не лише сприяє формуванню внутрішньої мотивації, але й визначає ідеальний образ студента як успішного користувача англійської мови у світовій спільноті в майбутньому. Міжнародна позиція, що включає інтерес до міжнародних справ, готовність до проживання або праці за кордоном, відкритість до міжкультурної взаємодії та прагнення створювати цінності для глобальної спільноти, виявилася суттєво інтерналізованим мотивом, тісно пов'язаним із Я-концепцією студентів, а не з зовнішніми чинниками.

Якісний аналіз даних також підкреслив важливу роль інструментарію та підтримки батьків у спрямуванні цілеспрямованих зусиль студентів щодо оволодіння англійською мовою. Виявлено, що як стимулюючий, так і превентивний вплив інструментарію проявляється у повсякденній академічній та соціальній діяльності студентів, зокрема у задоволенні особистих потреб під час перебування за кордоном та формуванні підстав для майбутньої міжнародної кар'єри. Такий комплексний підхід дозволяє краще зрозуміти механізми мотивації, доповнюючи результати кількісного дослідження.

Міжнародна позиція виявилася найбільш потужним мотиватором для українських студентів, показавши сильні кореляції з L2 WTC, частотою спілкування та запланованими навчальними зусиллями. Студенти орієнтуються на участь у глобальній спільноті, а не на інтеграцію у конкретну англomовну групу. Інтерв'ю підтвердили, що участь у міжнародних проєктах, академічних дискусіях та міжкультурних взаємодіях стимулює студентів активно

використовувати англійську, що формує уявлення про себе як про успішного користувача мови у глобальному середовищі.

Додатково було вивчено взаємозв'язок між міжнародною позицією, ідеальним L2-Я та готовністю до спілкування мовою L2 (L2 WTC). Аналіз показав, що студенти з високим рівнем міжнародної позиції проявляють більшу активність у міжкультурних дискусіях, академічних заходах англійською мовою та плануванні міжнародної кар'єри. Кількісний аналіз підтвердив сильний позитивний зв'язок між міжнародною позицією та формуванням ідеального L2-Я, що, у свою чергу, підвищує готовність до спілкування англійською мовою. Якісні дані з інтерв'ю засвідчили, що студенти усвідомлюють практичне значення свого ідеального L2-Я і свідомо докладають зусиль для розвитку комунікативних навичок у глобальному контексті.

Отже, результати дослідження демонструють, що міжнародна позиція та інструментарій сприяють формуванню стійкої внутрішньої мотивації, підтримуючи активну комунікацію англійською мовою та розвиток ідеального L2-Я у студентів. Для українських студентів, які навчаються за кордоном або беруть участь у програмах міжнародної мобільності, це підкреслює необхідність розвитку мовних програм, орієнтованих на формування глобальної перспективи, підтримку індивідуальних мотивів та цілеспрямоване зміцнення комунікативних навичок.

Результати дослідження вказують, що для українських студентів, які навчаються за кордоном, англійська мова перестає бути лише навчальним предметом і перетворюється на інструмент для опанування академічного змісту та ключовий фактор майбутнього професійного успіху в глобалізованому середовищі. Виявлено, що промоційний інструментальний мотив стимулює студентів вкладати значні часові та інтелектуальні ресурси у вивчення академічної лексики, читання спеціалізованих текстів англійською мовою та розвиток професійних компетенцій у вибраній галузі.

Дані інтерв'ю демонструють, що заплановані зусилля студентів щодо вивчення англійської мови тісно пов'язані з їхніми кар'єрними прагненнями.

Студенти або прагнуть працювати у Великій Британії чи інших англomовних країнах після закінчення навчання, або планують повернення в Україну з набутим міжнародним досвідом. Ці спостереження узгоджуються з результатами дослідження Li (2014), яке виявило, що промоційний інструментарій є потужним мотиватором для студентів, які інвестують у навчання за кордоном, оскільки він стимулює досягнення академічного та професійного успіху.

Водночас аналіз даних свідчить, що, порівняно з роллю міжнародної позиції, промоційний інструментарій переважно впливає на підтримання запланованих навчальних зусиль у студентів із пасивнішою або менш емоційно мотивованою участю. Тобто інструментальні мотиви допомагають зберегти регулярність навчальної діяльності, зокрема роботу з лексикою та академічними текстами, навіть за відсутності сильних інтегративних або емоційних мотивів.

Ідеальне "Я" L2 сприяє мотивації до активного спілкування англійською та підвищує ефективність навчання. Водночас обов'язкове "Я" L2 у закордонному контексті може мати обмежений або негативний вплив на мотивацію, особливо якщо студент відчуває соціальні або академічні бар'єри.

Результати дослідження показують, що міжнародна позиція є однією з найбільш помітних мотиваційних змінних серед українських студентів, які навчаються за кордоном, та демонструє значні кореляції з усіма трьома ключовими показниками вмотивованої поведінки: готовністю до спілкування англійською мовою (L2 WTC), частотою реальної комунікації та запланованими навчальними зусиллями. Це свідчить про те, що українські студенти ідентифікують себе радше з міжнародною спільнотою, ніж з конкретною національною мовною групою, наприклад британською.

У багатомовному і мультикультурному середовищі навчання за кордоном студентам часто складно визначити конкретну цільову групу або культуру мови L2. Англійська як *lingua franca* забезпечує студентам можливість взаємодіяти з людьми з різних країн, а також брати участь у глобальних академічних і

соціальних процесах. Таке занурення в міжнародні комунікативні контексти дозволяє студентам уявляти можливі сценарії спілкування з іноземними студентами, міжнародної академічної або професійної діяльності, що підсилює мотивацію до активного використання мови.

З емоційної точки зору міжнародна позиція сприяє формуванню проксимальних емоційних переживань студентів, близьких до реальних ситуацій (Pishghadam et al., 2015), що виникають під час участі в англійськомовних комунікативних та навчальних активностях. Це не лише поглиблює розуміння англійських мовних понять, але й зміцнює самосприйняття студентів як членів міжнародної спільноти.

Крім того, результати підтверджують, що поєднання інструментальної орієнтації та орієнтації на міжкультурну дружбу суттєво передбачає інтенсивність мотивації до вивчення англійської мови, що, у свою чергу, сприяє покращенню рівня володіння мовою. Для українських студентів це підкреслює важливість розвитку мотиваційних стратегій, що інтегрують міжнародну перспективу, емоційну залученість і професійні цілі, як ключових чинників ефективного навчання за кордоном.

Інструментальні мотиви, пов'язані з академічним та професійним успіхом, стимулюють студентів до регулярного вивчення англійської, включно з академічним читанням та розширенням словникового запасу. Підтримка батьків залишається важливим стимулом, особливо для планування навчальних зусиль, хоча її вплив варіює залежно від індивідуальних особливостей студента та умов навчання.

Висновки. Мотивація українських студентів у закордонному контексті є комплексною та багаторівневою. Міжнародна позиція є найпотужнішим стимулом для активного використання англійської, ідеальне "Я" L2 підтримує комунікаційну активність, а інструментальні мотиви та підтримка батьків визначають заплановані навчальні зусилля. мотивація українських студентів є комплексною, поєднуючи міжнародну позицію, ідеальне "Я" L2 та інструментальні чинники. Ці результати підкреслюють важливість

інтегрованого підходу до навчання, що враховує особистісні, соціокультурні та практичні чинники мотивації студентів.

Практичні рекомендації для підвищення мотивації українських студентів у закордонному освітньому середовищі передбачають комплексний підхід. Одним із ключових завдань є розвиток міжнародної позиції студентів, що може реалізовуватися через їхню активну участь у міжнародних проєктах, онлайн-спільнотах та міжкультурних дискусіях. Важливим напрямом виступає також формування ідеального «Я» L2, яке досягається шляхом виконання завдань, здатних створювати позитивні образи майбутнього користувача мови та сприяти внутрішній мотивації. Не менш значущим чинником є підкреслення інструментальної цінності англійської мови для академічного та професійного успіху, що допомагає студентам усвідомити практичні переваги мовної компетентності. Окремої уваги потребує залучення батьків до підтримки навчальних зусиль студентів, адже їхнє схвалення та зацікавленість можуть стати додатковим ресурсом у навчальному процесі. Важливо також розвивати міжкультурну компетентність, організовуючи комунікацію з носіями та неносіями англійської мови у різноманітних контекстах. Усі ці заходи в комплексі створюють умови для більш ефективного вивчення англійської мови та сприяють підвищенню академічної успішності українських студентів у закордонних університетах.

Список використаних джерел

1. Bourdieu P. (1986). *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. 1st Edn. New York, NY: Greenwood Press.
2. Csizér K. (2017). “Motivation in the L2 classroom,” in *The Routledge Handbook of Instructed Second Language Acquisition*. eds. Loewen S., Sato M. (New York: Routledge;), 418–432.
3. Dörnyei Z. (2001). New themes and approaches in second language motivation research. *Annu. Rev. Appl. Linguist.* 21, 43–59. doi: 10.1017/S0267190501000034

4. Dörnyei Z., Ryan S. (2015). *The Psychology of the Language Learner Revisited*. New York, NY: Routledge.
5. Farid A., Lamb M. (2020). English for Da'wah? L2 motivation in Indonesian pesantren schools. *System* 94:102310. doi: 10.1016/j.system.2020.102310
6. Gardner R. C. (2019). "The socio-educational model of second language acquisition," in *The Palgrave Handbook of Motivation for Language Learning*. eds. Lamb M., Csizér K., Henry A., Ryan S. (Springer Nature Switzerland: Palgrave Macmillan;), 21–37.
7. Jarvis M. (2005). *The Psychology of Effective Learning and Teaching*. London, England: Nelson Thrones Ltd.
8. Li Q. (2014). Differences in the motivation of Chinese learners of English in a foreign and second language context. *System* 42, 451–461. doi: 10.1016/j.system.2014.01.011
9. Maslow A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychol. Rev.* 50, 370–396. doi: 10.1037/h0054346, PMID: 35133911
10. Pishghadam R., Makiahadi H., Shayesteh S., Zeynali S. (2019). Unveiling the passive aspect of motivation: insights from English language teachers' habitus. *Int. J. Soc. Culture Lang*, 1–12
11. Staddon J. (2001). *The New Behaviorism: Mind, Mechanism, and Society*. New York, NY: Psychology Press.
12. Taguchi N. (2018). Contexts and pragmatics learning: problems and opportunities of the study abroad research. *Lang. Teach.* 51, 124–137. doi: 10.1017/S0261444815000440
13. Vroom V. H. (1964). *Work and Motivation*. New York, NY: Wiley.
14. Yashima T., Zenuk-Nishide L., Shimizu K. (2004). The influence of attitudes and affect on willingness to communicate and second language communication. *Lang. Teach.* 54, 119–152. doi: 10.1111/j.1467-9922.2004.00250.x